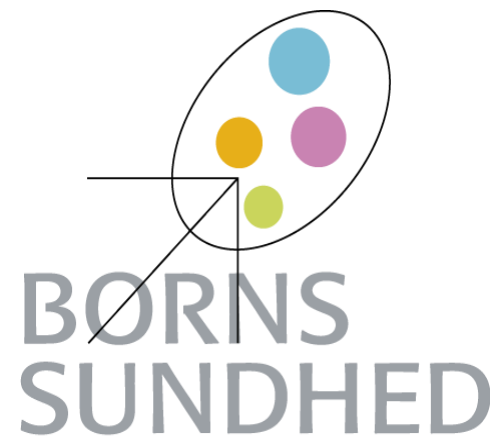

Sundhedsplejerskernes observationer fra spædbarn til skolebarn: hvad viser journalerne?

Databasen Børns Sundhed, temadag 19. januar 2017

Bjørn Holstein
Statens Institut for Folkesundhed

Vi starter med en triviell konstatering

Det som sundhedsplejerskerne observerer i første leveår viser sig ofte at være afslørende for, hvordan det går børnene på længere sigt

Sundhedsplejerskernes observationer

Eksempel 1: Når sundhedsplejersken observerer problemer med sprogudvikling i første leveår, så har disse børn dobbelt så stor risiko for psykiske vanskeligheder i 1½-årsalderen

Skovgaard et al. Child Psychol Psychiatr 2008; 49: 553-62

Eksempel 2: Når sundhedsplejersken observerer problemer med aktivitet og interesse i første leveår, så har disse børn ca. 5 gange forhøjet risiko for autisme-spektrum-lidelser og hyperkinetisk sygdom i 6-årsalderen

Elberling et al. J Child Psychol Psychiatr 2014;55:1328-35

Den nye rapport fra Egmontfonden

EGMONT RAPPORTEN 2016
EN BEDRE START
LIVSDUELIGHED HOS DE ALLERMINDSTE

Nogle hovedbudskaber

- Livsduelighed grundlægges tidligt
- Dagtilbud kan støtte udsatte børn bedre
- Sundhedsplejersker i nøglerolle
- Kommune: Investér i de allermindste

**Tidlige psykosociale vanskeligheder øger
risikoen for fejludvikling. Men er det nu
så banalt?**

Nogle tidlige psykosociale problemer

Problemer med
forældre-barn kontakt

Regulatoriske
problemer

Barnets signaler og
reaktioner

Forældres psykiske
vanskeligheder

Utilstrækkelig
sprogudvikling

Emotionelle
problemer

Eksempler på fejludvikling ved skolestart

Problemer med
forældre-barn kontakt

Utilstrækkelig social
kompetence

Emotionelle problemer

Adfærdsproblemer

Forsinket
sprogudvikling

Hvordan hænger det sammen?

Problemer med
forældre-barn kontakt

Regulatoriske
problemer

Barnets signaler og
reaktioner

Forældres psykiske
vanskeligheder

Utilstrækkelig
sprogudvikling

Emotionelle
problemer

Problemer med
forældre-barn kontakt

Utilstrækkelig social
kompetence

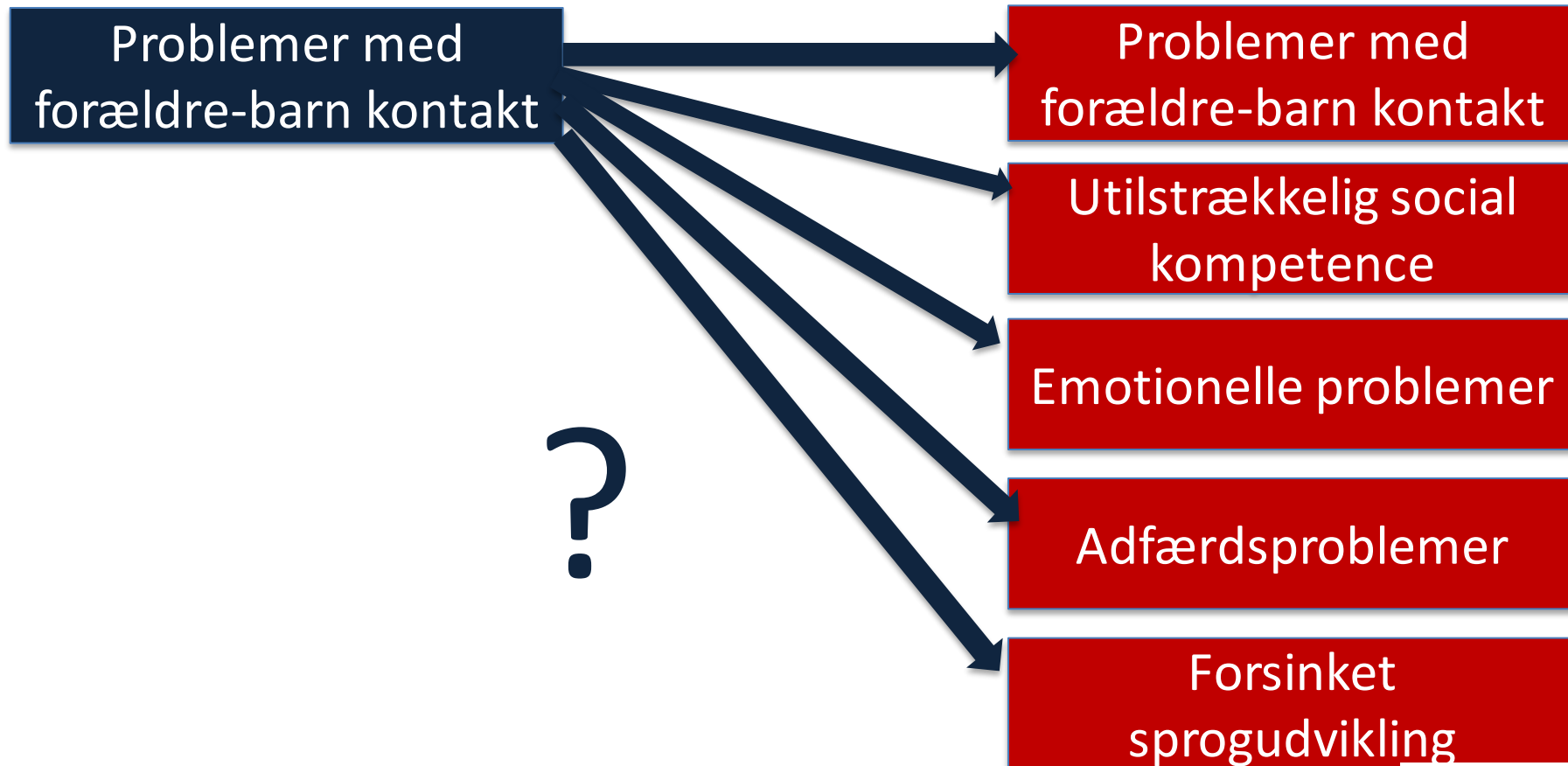
Emotionelle problemer

Adfærdsproblemer

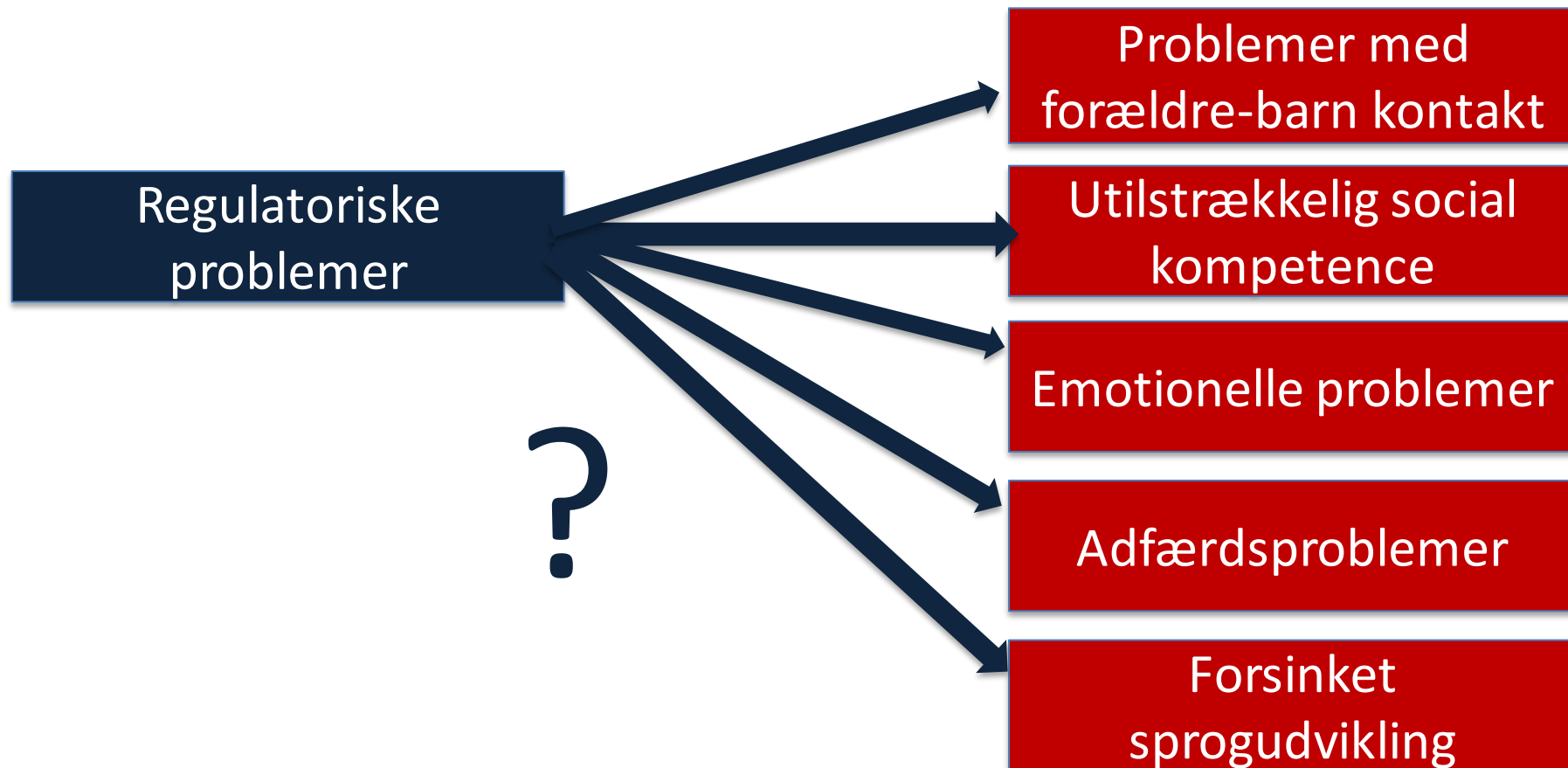
Forsinket
sprogudvikling

Er problemer med forældre-barn kontakt prædiktivt for ALLE typer af psykosociale vanskeligheder senere?

Er regulatoriske problemer prædiktive for **ALLE** typer af psykosociale vanskeligheder senere?

Er ALLE typer af psykosociale vanskeligheder prædiktive for forsinket sprogudvikling?

Problemer med
forældre-barn kontakt

Regulatoriske
problemer

Barnets signaler og
reaktioner

Forældres psykiske
vanskeligheder

Utilstrækkelig
sprogudvikling

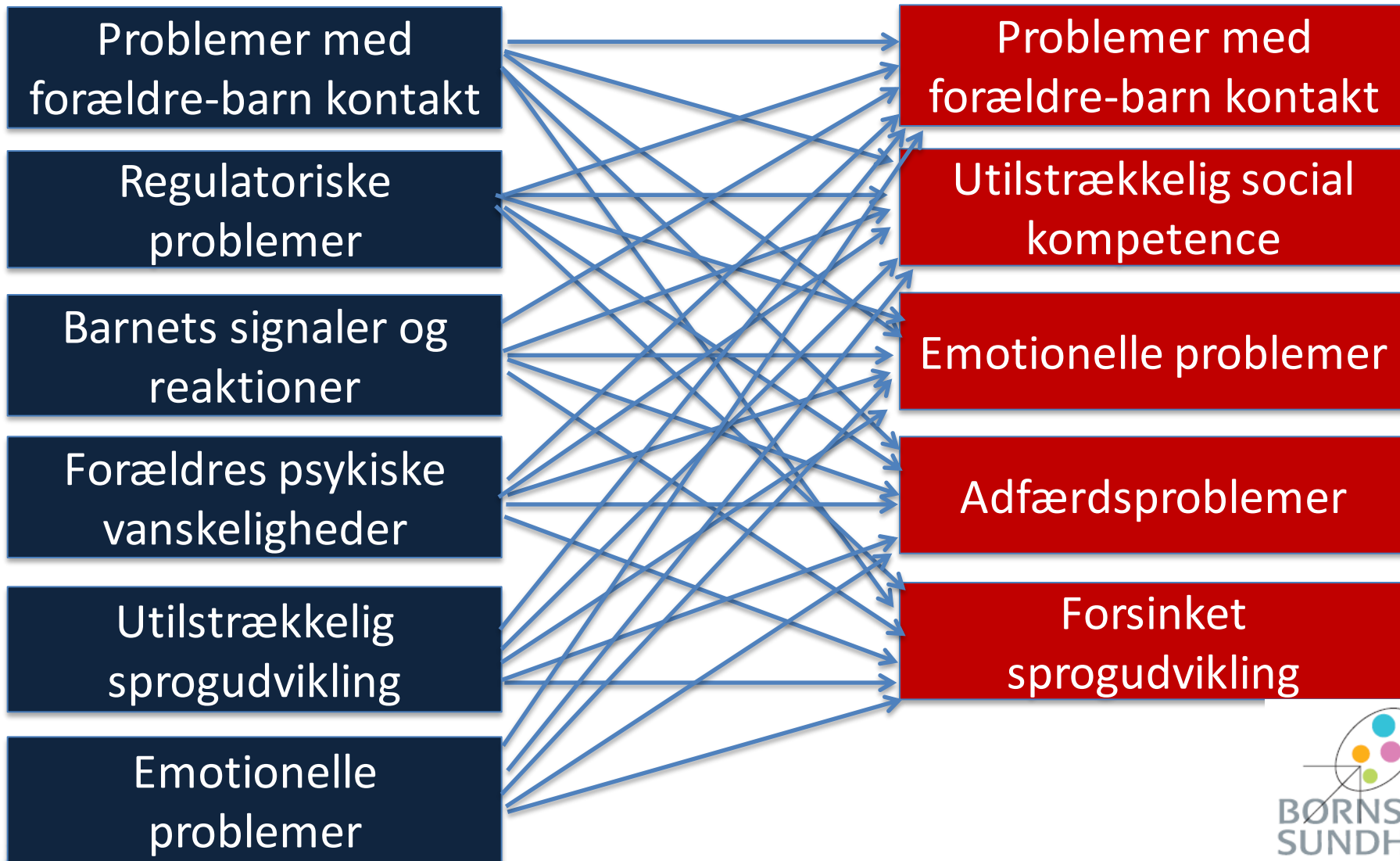
Emotionelle
problemer

?

Forsinket
sprogudvikling

Her er 30 forbindelser – vi kender ikke disse processer til bunds

Nu retter vi spotlyset mod forsinket sprogudvikling ved skolestart

Forsinket sprogudvikling ved skolestart kan få alvorlige konsekvenser for barnets læring, udvikling og videre livsforløb.

Heldigvis er man ikke fortabt: Gode træningsprogrammer kan hjælpe disse børn, og det er bedst at sætte ind tidligt.

Her gør sundhedsplejerskerne virkelig en forskel, når de opdager problemerne og sørger for en indsats, fx behovsbesøg og henvisning til talepædagog.

Et aktuelt emne ... nyhederne 17. januar

KL vil sprogteste alle 3-årige

Hvad viser den videnskabelige litteratur om risiko for forsinket sprogudvikling?

- Nedsat hørelse
- At vokse op med forældre som har dårligt sprog
- At vokse op med forældre med alvorlig sygdom eller handicap
- At være dreng

Hvad viser den videnskabelige litteratur om risiko for forsinket sprogudvikling?

- Nedsat hørelse
- At vokse op med forældre som har dårligt sprog
- At vokse op med forældre med alvorlig sygdom eller handicap
- At være dreng

Psykosociale forhold i spædbørnsalderen?

Man ved ikke så meget endnu, men følgende ser ud til at gå forud for forsinket sprogudvikling:

Børn som er depressive, tilbageholdende, med neurokognitive problemer, med forældre som ikke reagerer på den forsinkede sprogudvikling

Formål

- 1) afdække omfanget af sprogproblemer ved indskoling
- 2) undersøge om sundhedsplejerskernes observation af psykosociale problemer i første leveår hænger sammen med forsinket sprogudvikling ved indskoling
- 3) undersøge om disse sammenhænge er ensartede for børn af forældre med kort og lang uddannelse.

En umulig opgave ...

Det er måske en umulig opgave at belyse de to formål.

Det ville kræve, at man observerer børn, som ingen tager hånd om.

Men sundhedsplejerskerne har allerede gjort deres, hvis de observerer tegn på forsinket sprogudvikling i første leveår.

Også daginstitutionerne gør en indsats ved forsinket sprogudvikling.

På en måde har alle disse gode indsatser ødelagt muligheden for at finde ud af det, vi vil her!

Nu prøver vi alligevel!

Metoder

Ved indskolingsundersøgelsen vurderer sundhedsplejersken barnets sprog og identificerer de børn, som taler for sent og for dårligt (late-talking toddlers).

Datamaterialet er 13.858 børn med en sådan vurdering af sprog ved indskoling og data om psykosociale forhold i første leveår.

Forsinket sprogudvikling i journalen

Sprog observation i forbindelse med undersøgelsen

Ingen bemærkninger Ikke observeret

Udtale Stammen Ordforråd

Stiller spørgsmål

Resultater

Alle resultater er foreløbige

Resultater: Forekomst

1.157 børn har **bemærkninger til sprogudvikling** ved indskoling (8,3 %)

- Udtale 6,3 %
- Stammen 0,4 %
- Ordforråd 2,0 %
- Stiller spørgsmål 0,4 %
- Henvist 0,7 %

For 414 børn er der ikke foretaget vurdering af sprogudvikling, og de resterende 12.701 børn har ingen bemærkninger til sprogudvikling.

Resultater:

Betydningen af sociodemografiske forhold

- Drengene: **72 %** flere med forsinket sprogudvikling
- Indvandrere: **57 %** flere med forsinket sprogudvikling
- Eneforsørgere: 34 % flere end i parfamilier
- Bor på skift hos mor og far: 12 % *færre* end parfamilier
- Mor kortuddannet: **67 %** flere med forsinket sprogudvikling
- Mor uden for arbejdsmarkedet: **55 %** flere
- Barnet går ikke i fritidsordning: **81 %** flere
- Mor har 4+ børn i forvejen: **80 %** flere end hos førstefødte

Resultater: Biologiske forhold

- Gestationsuge 20-32: **76 %** flere med forsinket sprogudvikling end blandt børn født til tiden
- Apgar-score under 7: 46 % flere med forsinket sprogudvikling
- Fødselsvægt 1000-2000 g: **80 %** flere med forsinket sprogudvikling end hos børn med normal fødselsvægt
- Bemærkninger til hørelse: **65 %** flere med forsinket sprogudvikling

Resultater: Amning

INGEN sammenhæng med senere sprogproblemer

Resultater: Mors psykiske tilstand i første leveår

INGEN sammenhæng med senere sprogproblemer

Resultater: Bemærkninger til barnets signaler og reaktioner

INGEN sammenhæng med senere sprogproblemer

Resultater: Regulatoriske problemer i første leveår

Bemærkninger til søvn og døgnrytme: INGEN sammenhæng med senere sprogproblemer

Resultater: Regulatoriske problemer i første leveår

Bemærkninger til søvn og døgnrytme: INGEN sammenhæng med senere sprogproblemer

Bemærkninger til spiseproblemer i første leveår: INGEN sammenhæng med senere sprogproblemer

Resultater: Regulatoriske problemer i første leveår

Bemærkninger til søvn og døgnrytme: INGEN sammenhæng med senere sprogproblemer

Bemærkninger til spiseproblemer i første leveår: INGEN sammenhæng med senere sprogproblemer

Bemærkninger til uro og gråd i første leveår: INGEN sammenhæng med senere sprogproblemer

Resultater: Sprog ved 8-10 måneders-alderen

63 % flere har forsinket sprogudvikling ved indskoling

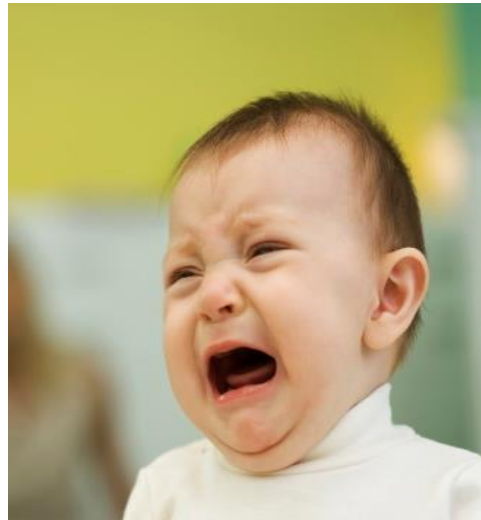
Resultater: Forældre-barn kontakt og samspil

Hvis der er bemærkninger ved *flere* besøg (dvs. at det er et problem igennem længere tid): **49 %** forhøjet forekomst af forsinket sprogudvikling ved skolestart

Resultater: Barnet er pirreligt i første leveår

64 % forhøjet forekomst af forsinket sprogudvikling

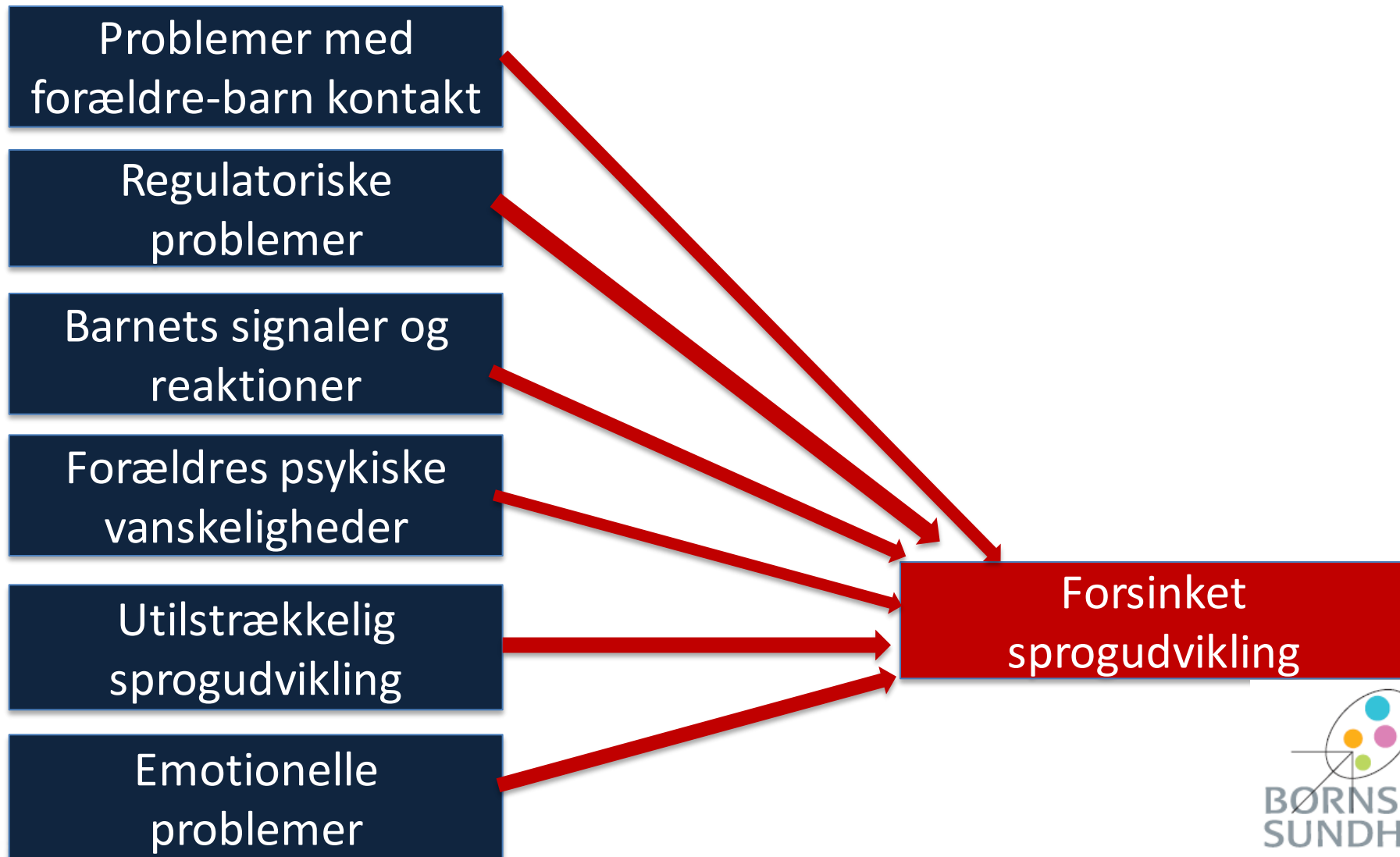

Resultater: Barnet er trist i første leveår

76 % forhøjet forekomst af forsinket sprogudvikling

Hvilke af pilene fik vi så bekræftet?

Hvilke af pilene fik vi så bekræftet?

Problemer med
forældre-barn kontakt

Regulatoriske
problemer

Barnets signaler og
reaktioner

Forældres psykiske
vanskeligheder

Utilstrækkelig
sprogudvikling

Emotionelle
problemer

Forsinket
sprogudvikling

Resultater: Sundhedsplejerskens observationer ved skolestart

Indtil nu har vi belyst forhold i første leveår, som var forbundet med forsinket sprogudvikling ved indskoling

Nu retter vi opmærksomheden mod samtidige forhold, det som sundhedsplejersken ser ved indskoling

Resultater: Sundhedsplejerskens observationer ved skolestart

Hos de børn, hvor sundhedsplejersken har bemærkninger til forældre-barn-relationen, er der **142 %** forhøjet forekomst af forsinket sprogudvikling

Hos de børn, hvor sundhedsplejersken har bemærkninger til sin kontakt med barnet (trist, urolig, manglende øjenkontakt, kontaktsøgende, stille, hygiejne) er der **183 %** forhøjet forekomst af forsinket sprogudvikling

Resultater: Trivsel ved indskoling

Barnet har problemer i forhold til jævnaldrende:

Ca. **100 %** forhøjet forekomst af forsinket sprogudvikling

Barnets selv vurderede tilfredshed med livet:

Ingen sammenhæng med forsinket sprogudvikling

Barnets selv vurderede tilfredshed med skolen:

Ikke glad for skolen **73 %** forhøjet forekomst af forsinket sprogudvikling

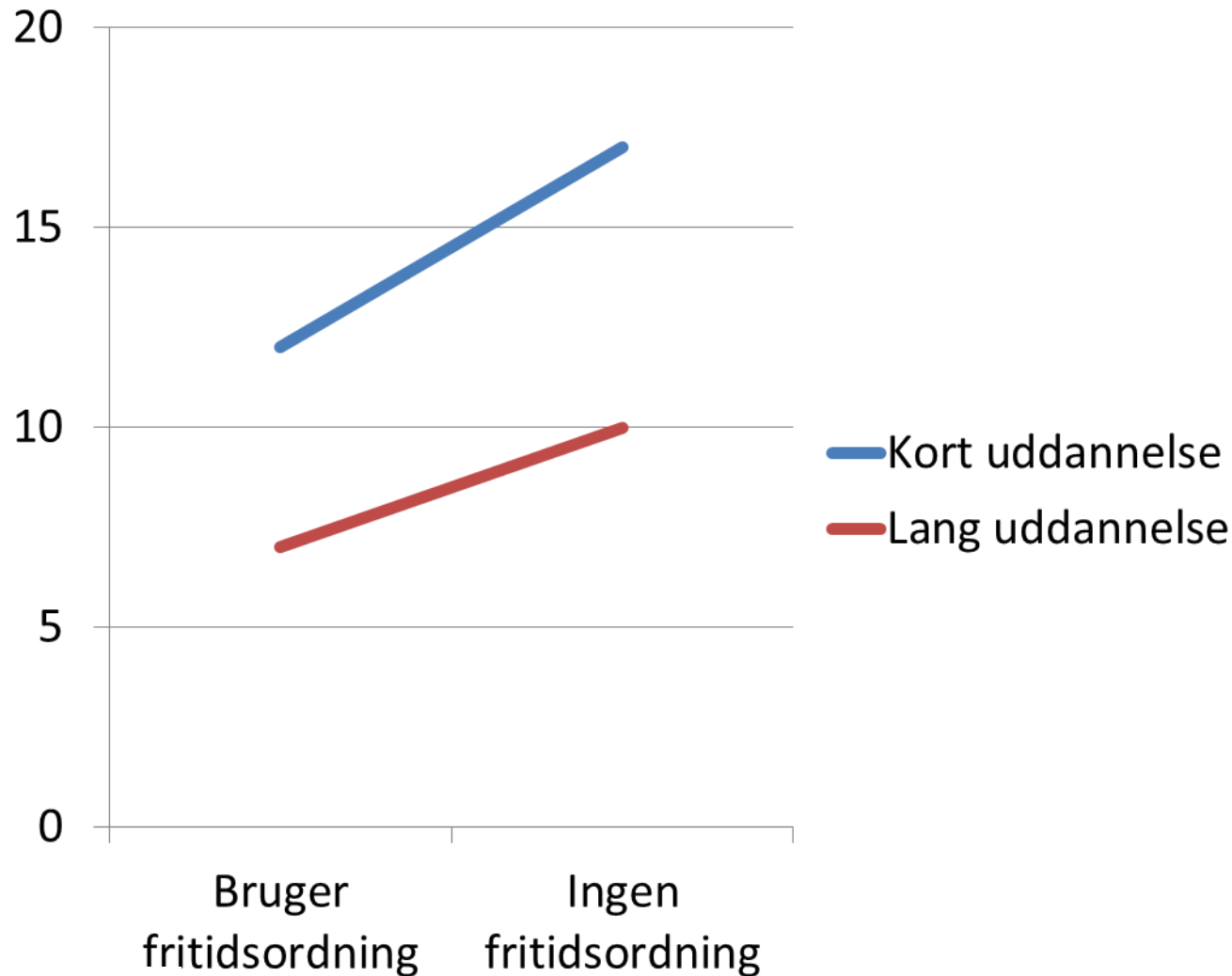
Kan en lang uddannelse hos moderen afbøde disse mange risikofaktorer?

Lang uddannelse hos mor er en almen beskyttelse mod forsinket sprogudvikling hos barnet

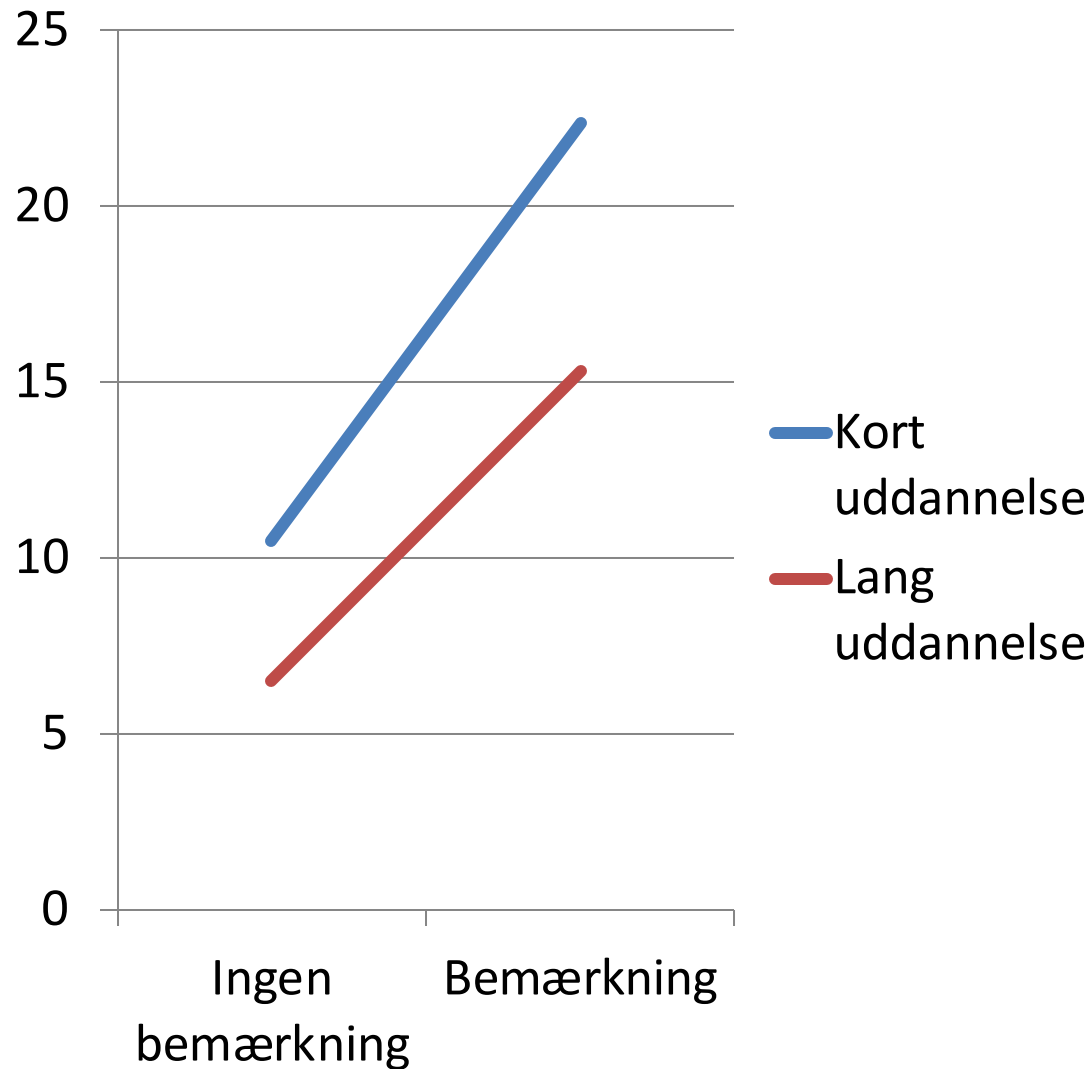
Kombinationen af kort uddannelse og andre risikofaktorer kan være alvorlige prædiktorer for forsinket sprogudvikling.

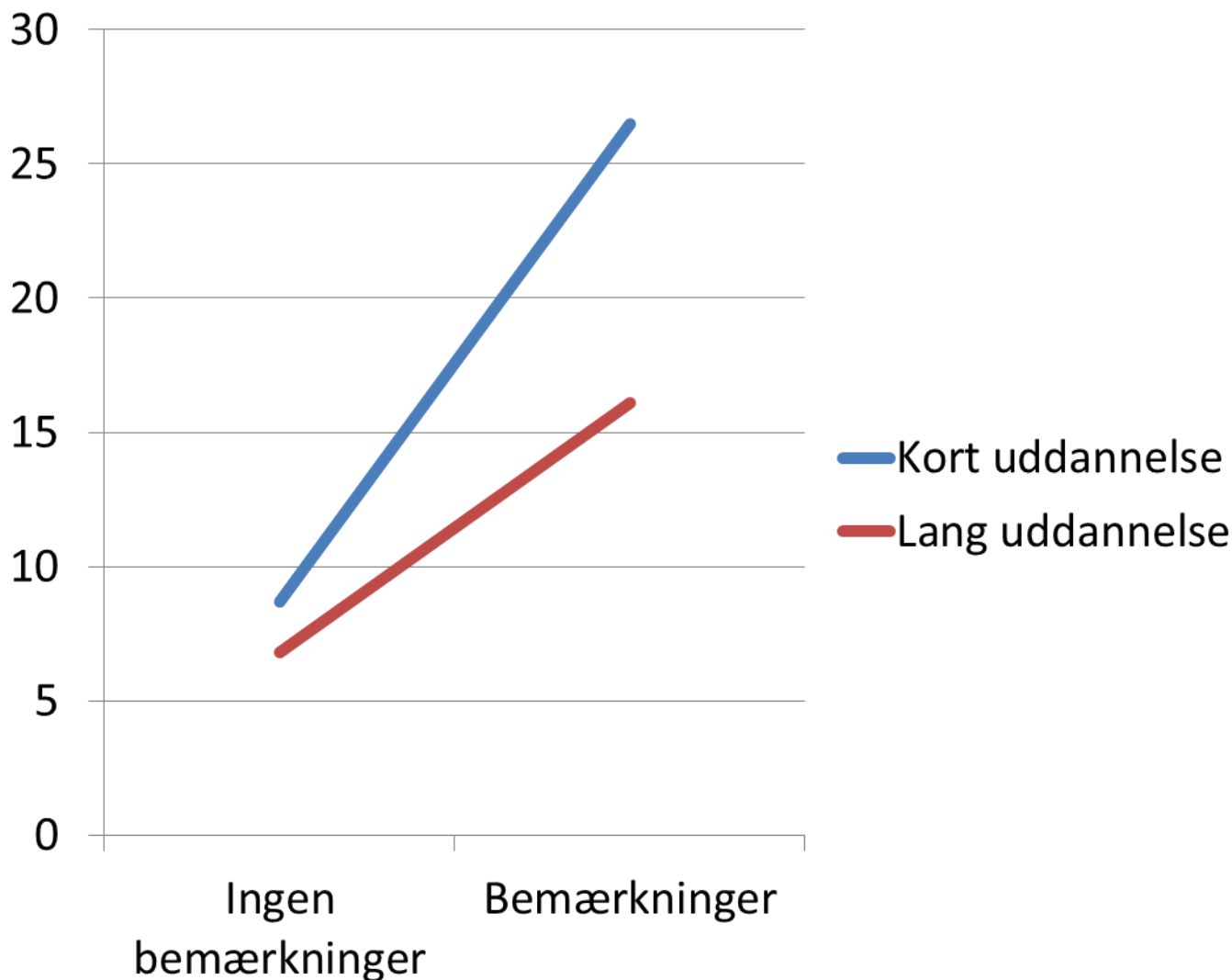
Pct. med forsinket sprogudvikling efter fritidsordning og mors uddannelse

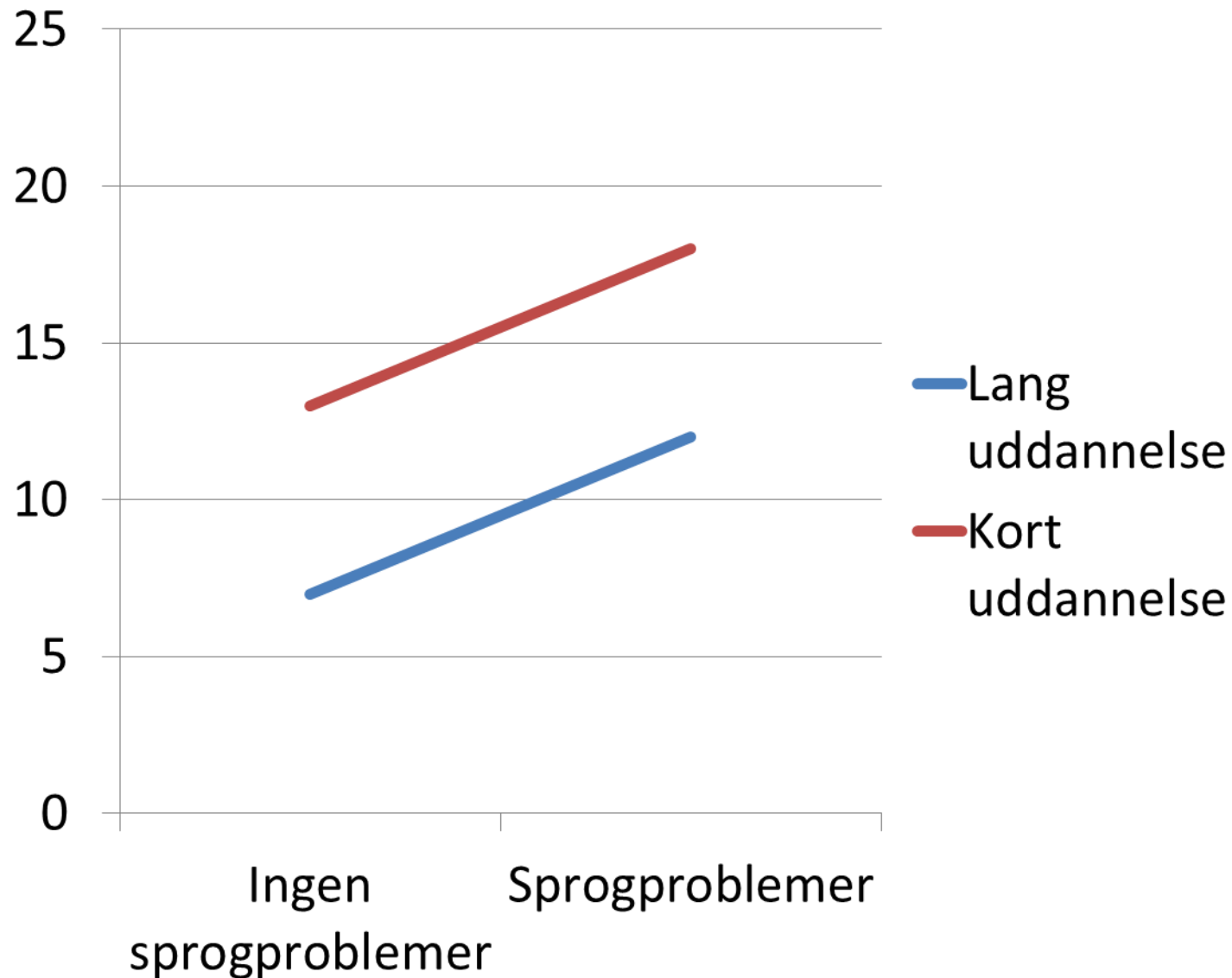
% med forsinket sprogudvikling efter bemærkninger til forældre-barn-relationen og mors uddannelse

% med forsinket sprogudvikling efter su.pl.s kontakt med barnet og mors uddannelse

% med forsinket sprogudvikling efter sprog ved 8-10 måneder og mors uddannelse

Sammenfatning

Formål 1: Forekomst

8,3% af indskolingsbørn

Sammenfatning

Formål 1: Forekomst

8,3% af indskolingsbørn

Formål 2: Forhøjet risiko

- Dreng
- Indvandrere
- Eneforsørgerfamilie
- Mors fjerde barn+
- Mor kortuddannet
- Mor uden arbejde
- Ikke i fritidsordning
- For tidligt fødte
- Lav Apgarscore
- Lav fødselsvægt
- Nedsat hørelse

Sammenfatning

Formål 1: Forekomst

8,3% af indskolingsbørn

Formål 2: Forhøjet risiko

- Dreng
- Indvandrere
- Eneforsørgerfamilie
- Førstefødte
- Mor kortuddannet
- Mor uden arbejde
- Ikke i fritidsordning
- For tidligt fødte
- Lav Apgarscore
- Lav fødselsvægt
- Nedsat hørelse

Forhøjet risiko, fortsat:

- Bem. til forældre-barn-relationen
- Barnet er trist eller pirreligt
- Bem. til sundhedsplejerskens kontakt med barnet
- Barnet har problemer i forholdet til jævnaldrende
- Barnet ikke glad for skolen

Sammenfatning

Formål 1: Forekomst

8,3% af indskolingsbørn

Formål 2: Forhøjet risiko

- Dreng
- Indvandrere
- Eneforsørgerfamilie
- Førstefødte
- Mor kortuddannet
- Mor uden arbejde
- Ikke i fritidsordning
- For tidligt fødte
- Lav Apgarscore
- Lav fødselsvægt
- Nedsat hørelse

Forhøjet risiko, fortsat:

- Bem. til forældre-barn-relationen
- Barnet er trist eller pirreligt
- Sprogproblemer ved 8-10 mdr.
- Bem. til sundhedsplejerskens kontakt med barnet
- Barnet har problemer i forholdet til jævnaldrende
- Barnet ikke glad for skolen

Formål 3: Kombination med uddan.

Lang uddannelse er en beskyttelse mod forsinket sprogudvikling

Kombination af kort uddannelse og andre risikofaktorer er særligt skadelig

Stærke og svage sider

Stærke:

- Stor undersøgelsespopulation, total population
- Unikke data om børns sundhed og udvikling fra år 0 til indskoling

Svage:

- Kritikere vil måske sige, at sundhedsplejersker ikke har kompetence til vurdering af sprogudvikling
- Der kan være forskellige typer af sprogproblemer med hver sin risikoprofil – det har vi ikke data til at belyse

Hvad kan resultaterne bruges til?

Forskningsmæssigt:

- Behov for bedre redskaber til at finde de børn, som har forsinket sprogudvikling ved indskoling
- Vigtigt at kende validiteten af sundhedsplejerskernes vurdering af sprogudvikling
- Vigtigt at adskille forskellige typer af forsinket sprogudvikling

Hvad kan resultaterne bruges til?

Forskningsmæssigt:

- Behov for bedre redskaber til at finde de børn, som har forsinket sprogudvikling ved indskoling
- Vigtigt at kende validiteten af sundhedsplejerskernes vurdering af sprogudvikling
- Vigtigt at adskille forskellige typer af forsinket sprogudvikling

Praktisk:

- Sundhedsplejerskerne kan få sikrere viden om, hvilke børn som skal henvises til tale-høre-pædagog
- Kan stimulere til samarbejde med daginstitutioner, skole og forældre om børns sprogudvikling
- Argument for sundhedspleje ml. første leveår og indskoling

Tak for opmærksomheden

